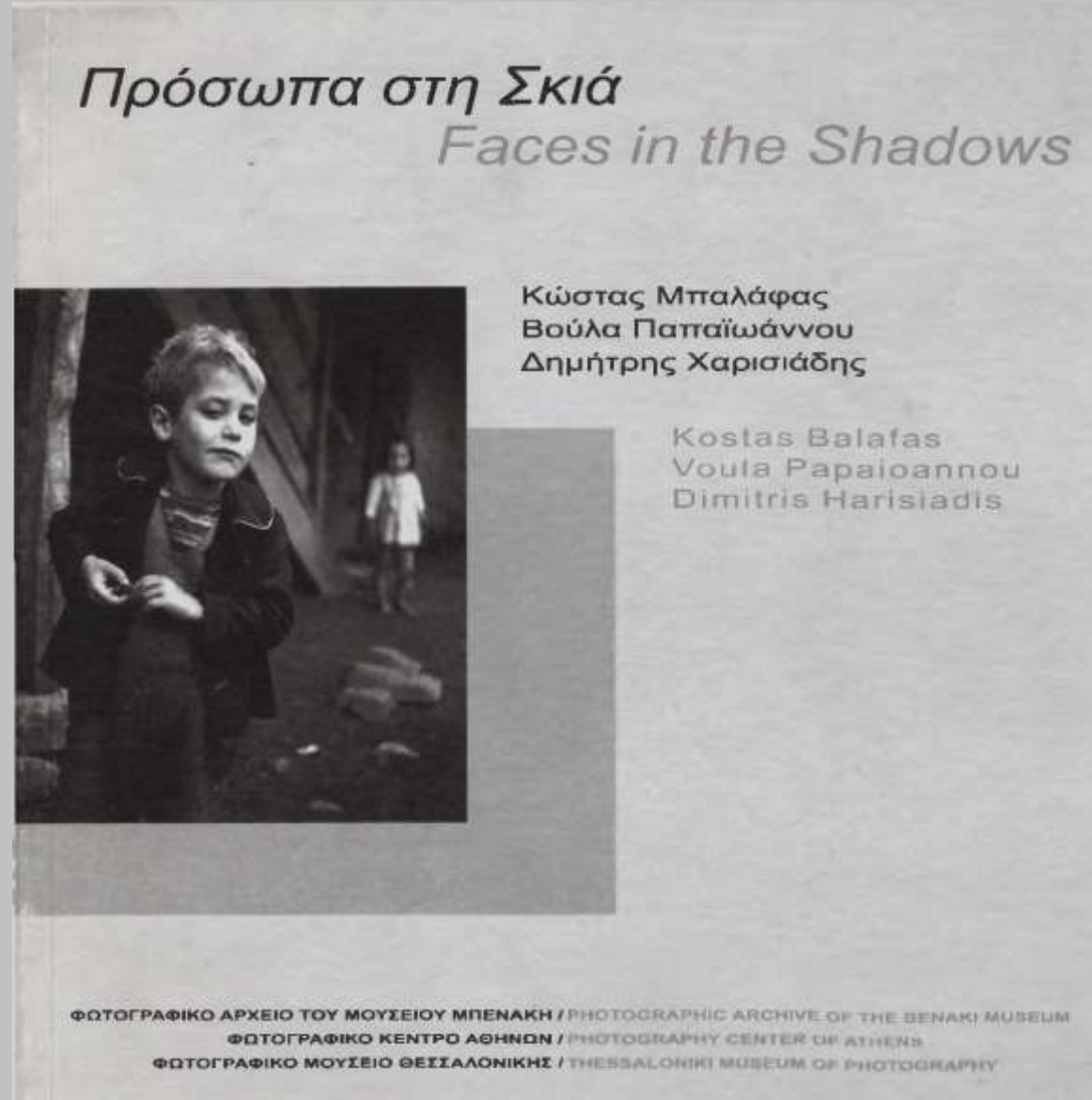

Πρόσωπα στη Σκιά

παρουσίαση

Δαμιανός Μωραΐτης

Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Η παρουσίαση δημιουργήθηκε για τις ανάγκες των σεμιναρίων της Ομάδας Φωτογραφίας της Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης Λεβαδείας, 2019-2020.

Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Πρόσωπα στη Σκιά

- Η σημερινή παρουσίαση αφορά τρεις μεγάλους έλληνες φωτογράφους: τον Κώστα Μπαλάφα, τη Βούλα Παπαϊωάννου και το Δημήτρη Χαρισιάδη, που σημάδεψαν με μοναδικό τρόπο τη δύσκολη για την Ελλάδα μεταπολεμική περίοδο, αλλά και με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, μερικές κατοπινές δεκαετίες.
- Το βιβλίο «Πρόσωπα στη Σκιά» περιέχει μια επιλογή 66 φωτογραφιών περίπου μιας 20-ετίας (1941 Κατοχή – 1957) και στηρίζεται στο προσωπικό όραμα και βλέμμα του κάθε φωτογράφου.
- Στις φωτογραφίες αυτές αποτυπώνονται κορυφαίες στιγμές της συνάντησης αυτών των φωτογράφων με συνανθρώπους τους που είτε βιώνουν τις καταστροφές του πολέμου, υπομένουν την πείνα και τη φτώχεια, είτε αγωνίζονται να σταθούν όρθιοι και να επιστρέψουν σε μια «κανονική ζωή».
- *«Οι φωτογραφίες που περιέχονται στο βιβλίο έχουν δημιουργηθεί κάτω από διαφορετικές περιστάσεις. Στην περίπτωση της Βούλας Παπαϊωάννου και του Δημήτρη Χαρισιάδη, το μέρος των φωτογραφιών που αφορά την περίοδο μετά την κατοχή έχει πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο εντεταλμένων φωτογραφικών ρεπορτάζ. Γιατί μεταπολεμικά και οι δύο εργάστηκαν για λογαριασμό αγγλικών και αμερικανικών κυρίως υπηρεσιών, και ήταν αρκετά εξοικειωμένοι και εκπαιδευμένοι με τη φωτογραφική «εικονογράφησης», που την εποχή εκείνη χαρακτήριζε το καλύτερο είδος φωτογραφικού ρεπορτάζ στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπως αυτό είχε διαμορφωθεί μετά το κραχ του '29, όταν ο οργανισμός Farm Security Administration (F.S.A.), υπό τη διεύθυνση του Roy Stryker, είχε αναθέσει σε μια ομάδα φωτογράφων να φωτογραφίσουν αγροτικές περιοχές της αμερικανικής υπαίθρου. Οι οδηγίες προς τους φωτογράφους ήταν ακριβείς και περιέγραφαν με λεπτομέρειες το αναμενόμενο περιεχόμενο της φωτογράφησης. Αυτό που λοιπόν που ήταν το ζητούμενο, ήταν να δείξουν τον ηρωικό αγώνα της επιβίωσης του κόσμου μέσα από «αντιπροσωπευτικές» εικόνες. Η επίδραση αυτής της αντίληψης διαφαίνεται τόσο στο έργο της Βούλας Παπαϊωάννου όσο και του Δημήτρη Χαρισιάδη, σε διαφορετικό βέβαια βαθμό για τον καθένα.*

- Η Βούλα Παπαϊωάννου είναι περισσότερο προσηλωμένη στην ιδέα της «φυσικότητας της φωτογραφικής απεικόνισης» και το διακρίνουμε, για παράδειγμα, στην επιλογή της πόζας των προσώπων που φωτογραφίζει. Ο Δημήτρης Χαρισιάδης, γνωρίζοντας καλύτερα την τεχνική της φωτογραφίας προσφέρει συχνά στον εαυτό του την πολυτέλεια της χρήσης τεχνητού φωτισμού, «γεμίζοντας» τις σκιές στα πρόσωπα με το φως του φλας. Μην ξεχνάμε πως είχε στήσει ολόκληρη επιχείρηση σε κτήριο που του είχε παραχωρηθεί δωρεάν από το στρατό, οπότε με επαγγελματική συνέπεια, διαμορφώνει προσεκτικά τη σύνθεση των οπτικών στοιχείων στο φωτογραφικό κάδρο και παράλληλα υποδεικνύει στα φωτογραφιζόμενα πρόσωπα στάσεις, χειρονομίες ή εκφράσεις. Όταν εργάζεται κανείς με αυτό τον τρόπο, το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα είναι τις περισσότερες φορές το «αναμενόμενο», που παρ' ότι επιβεβαιώνει την επαγγελματική ικανότητα του φωτογράφου, δεν προσφέρει τίποτα νέο στον κόσμο των εικόνων.
- Στην περίπτωση του Κώστα Μπαλάφα τα πράγματα ήταν διαφορετικά, οι φωτογραφίες του είναι αποτέλεσμα μιας **μοναχικής διαδρομής, μιας στάσης ζωής κι ενός μοναδικού φωτογραφικού ενστίκτου**. Προορισμός του έργου του ήταν, κυρίως, «**να δείξει τον άνθρωπο στον άνθρωπο**», με έναν τρόπο όμως που του υπαγόρευε η πολιτική ιδεολογία του και ο βαθύς ανθρωπισμός του. Τις μορφές αυτών των προσώπων, αναζητούσε στα χωριά της Ηπείρου, στα μονοπάτια ορεινών περιοχών ή στις πλατείες των επαρχιακών πόλεων όπου φωτογράφιζε. Είναι ένα γνήσιος λαϊκός καλλιτέχνης, και όπως πολύ σωστά παρατηρεί ο Ηρακλής Παπαϊωάννου στις φωτογραφίες του Κώστα Μπαλάφα, «το ωραίο δεν αποτελεί πλέον καλλιτεχνικό σκοπό, παρά φυσική συνέπεια του εσωτερικά όμορφου και του κοινωνικά δίκαιου και αναγκαίου». Πιστός στις πεποιθήσεις του διατήρησε την καλλιτεχνική αυτονομία του, αρνούμενος να δεχθεί οποιαδήποτε αμοιβή για τις φωτογραφίες του. Η άρνησή του να ωραιοποιήσει την πραγματικότητα ήταν κάτι που οι σύγχρονοί του φωτογράφοι δεν μπορούσαν να κατανοήσουν και συχνά τον κατηγορούσαν λέγοντας πως οι φωτογραφίες του δείχνουν μόνο τη «μιζέρια» του κόσμου.

- *Αλλά τι σχέση είχε ο Κώστας Μπαλάφας με όλους τους άλλους καλλιτέχνες, επαγγελματίες ή ερασιτέχνες φωτογράφους; Αυτοδίδακτος και χωρίς αναφορές σε προγενέστερες φωτογραφικές εικόνες, φωτογραφίζει με όλες του τις αισθήσεις, ακολουθεί χιλιόμετρα μια γυναίκα που με το παιδί στην πλάτη της κατεβαίνει στον κάμπο για ένα μεροκάματο, επιστρέφει αμέτρητες φορές στο ίδιο παζάρι μέχρι να διακρίνει κάποια συγκεκριμένη χειρονομία ή έκφραση, και τότε όπως χαρακτηριστικά λέει ο ίδιος: «πιάνω το θέμα μου από τα κέρατα». Τι σχέση με όλους τους άλλους έχει ένας φωτογράφος που πηγαίνει στον Οίκο Τυφλών, όχι γιατί εκεί υπάρχει «θέμα», αλλά γιατί **εκεί στις άκρες των δακτύλων που ψηλαφίζουν τις ανάγλυφες σελίδες, αναζητά τη Φωτογραφία της αφής. Οι φωτογραφίες του Κώστα Μπαλάφα είναι διαφορετικές όχι γιατί δείχνουν τη μιζέρια του κόσμου, αλλά γιατί είναι ανιδιοτελείς και ενδόμυχες.**»*

Το κείμενο μέσα σε εισαγωγικά και πλάγια γράμματα είναι απόσπασμα από το εισαγωγικό κείμενο του επιμελητή της έκθεσης και του καταλόγου **Κωστή Αντωνιάδη**

Βούλα Παπαϊωάννου

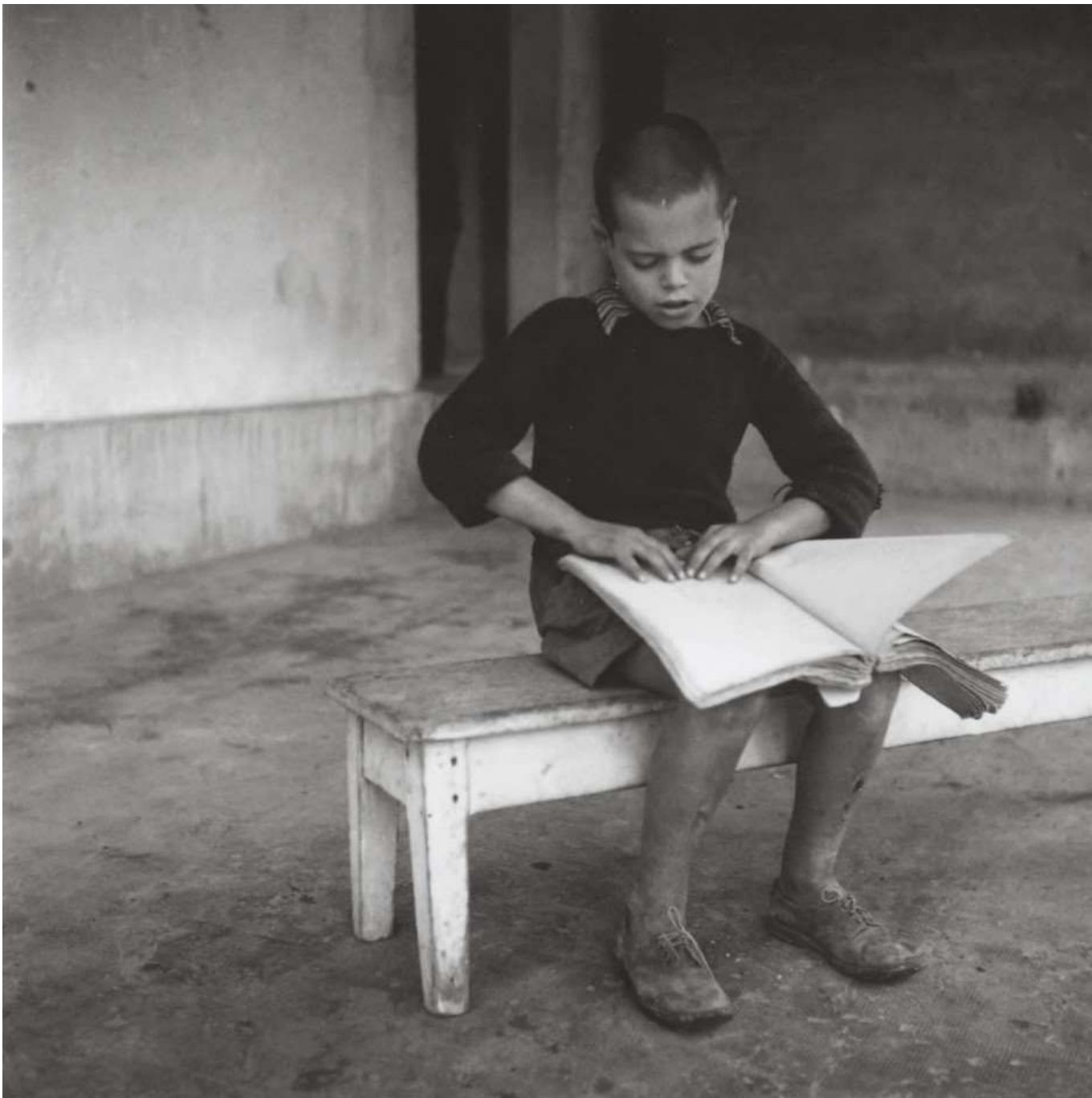

Κορίτσι στην Καλαμπάκα,
π. 1945

Παιδιά, π. 1945

Τυφλό παιδί, Αθήνα,
1947

Παιδί της Πείνας, Αθήνα,
1941

Πρόγραμμα Αποκατάστασης
Αναπήρων του Οργανισμού
Near East, Αθήνα 1945-46

Τραυματίας από το
Αλβανικό Μέτωπο,
Αθήνα 1940

Νεαρή Γυναίκα, Δίστομο,
1945

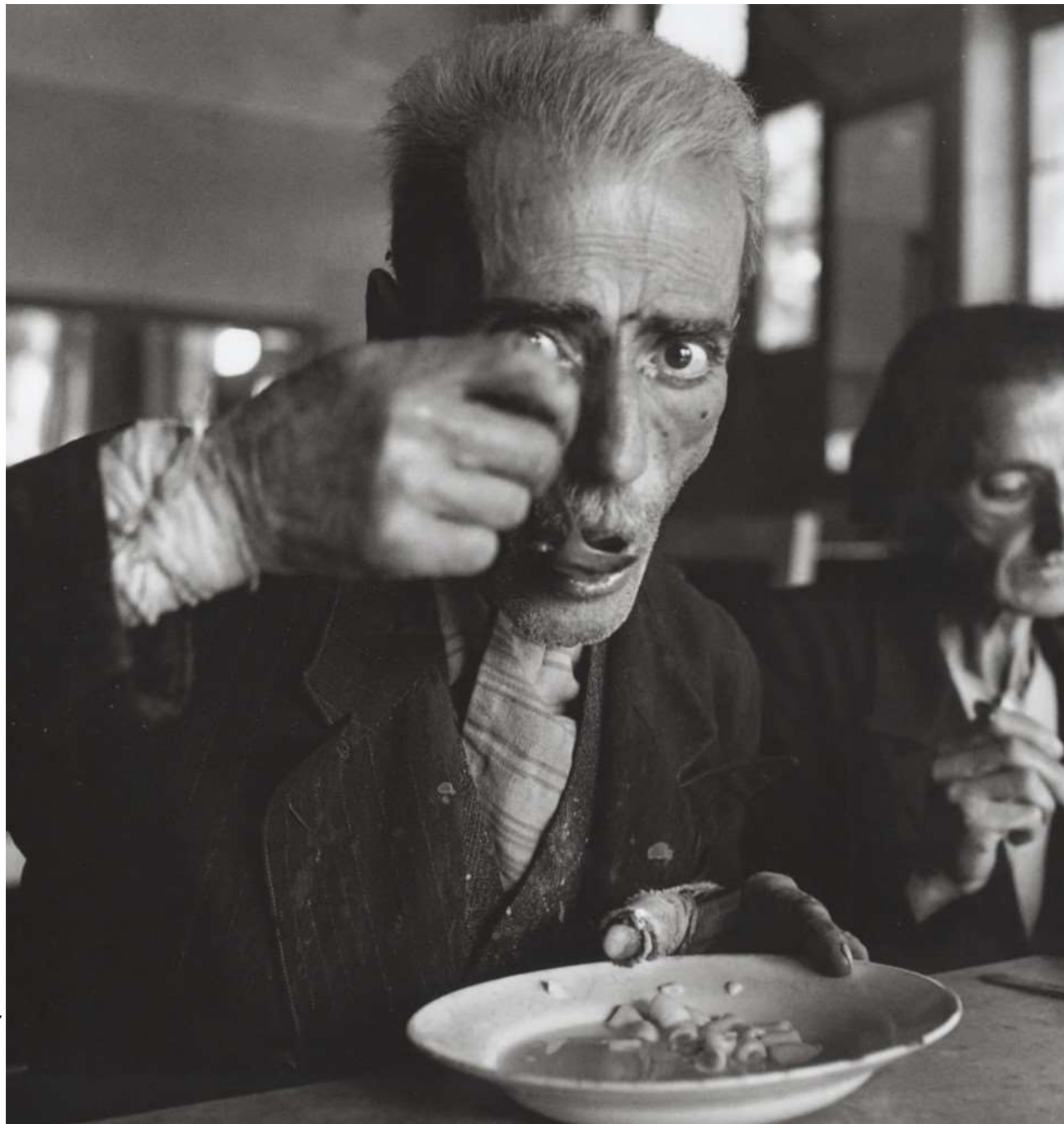
Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Κορίτσι σε Κατασκήνωση,
π. 1945

Δημήτρης Χαρισιάδης

Δράσις ΙΚΑ Πειραιώς κατά
την Κατοχή, Πειραιάς
1942 - 43

Δράσις ΙΚΑ Πειραιώς κατά
την Κατοχή, Πειραιάς
1942 - 43

Επεξεργασία Καπνού,
Βόρεια Ελλάδα, 1954

Μυτιλήνη, Αύγουστος
1946

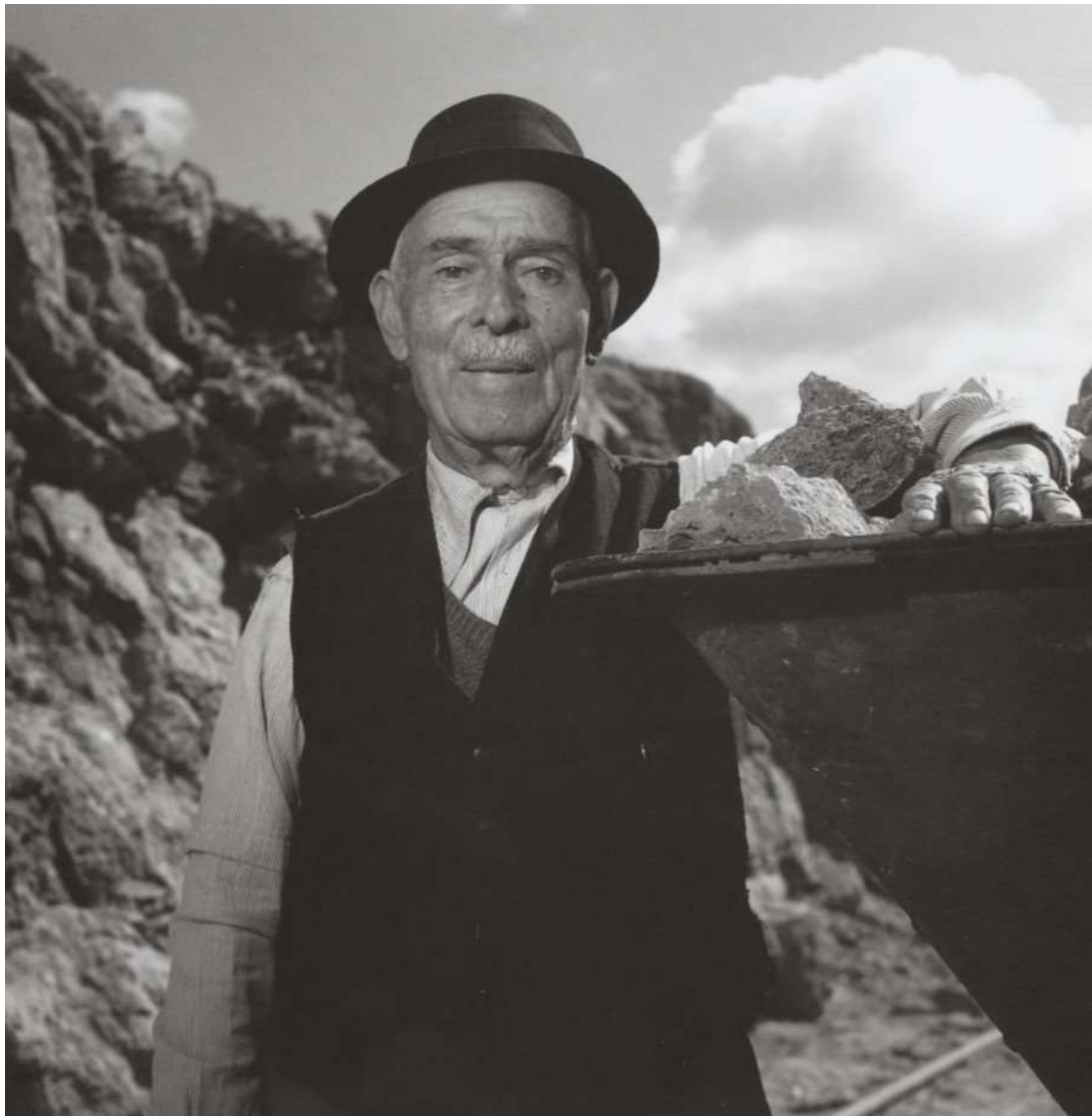

Αποτέλεσμα Αμερικανικής
Βοήθειας, Μάρτιος 1957

Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Εργασία στα Ορυχεία,
Λαύριο,
Οκτώβριος 1950

Δελφοί, Ιούλιος 1946

Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Κώστας Μπαλάφας

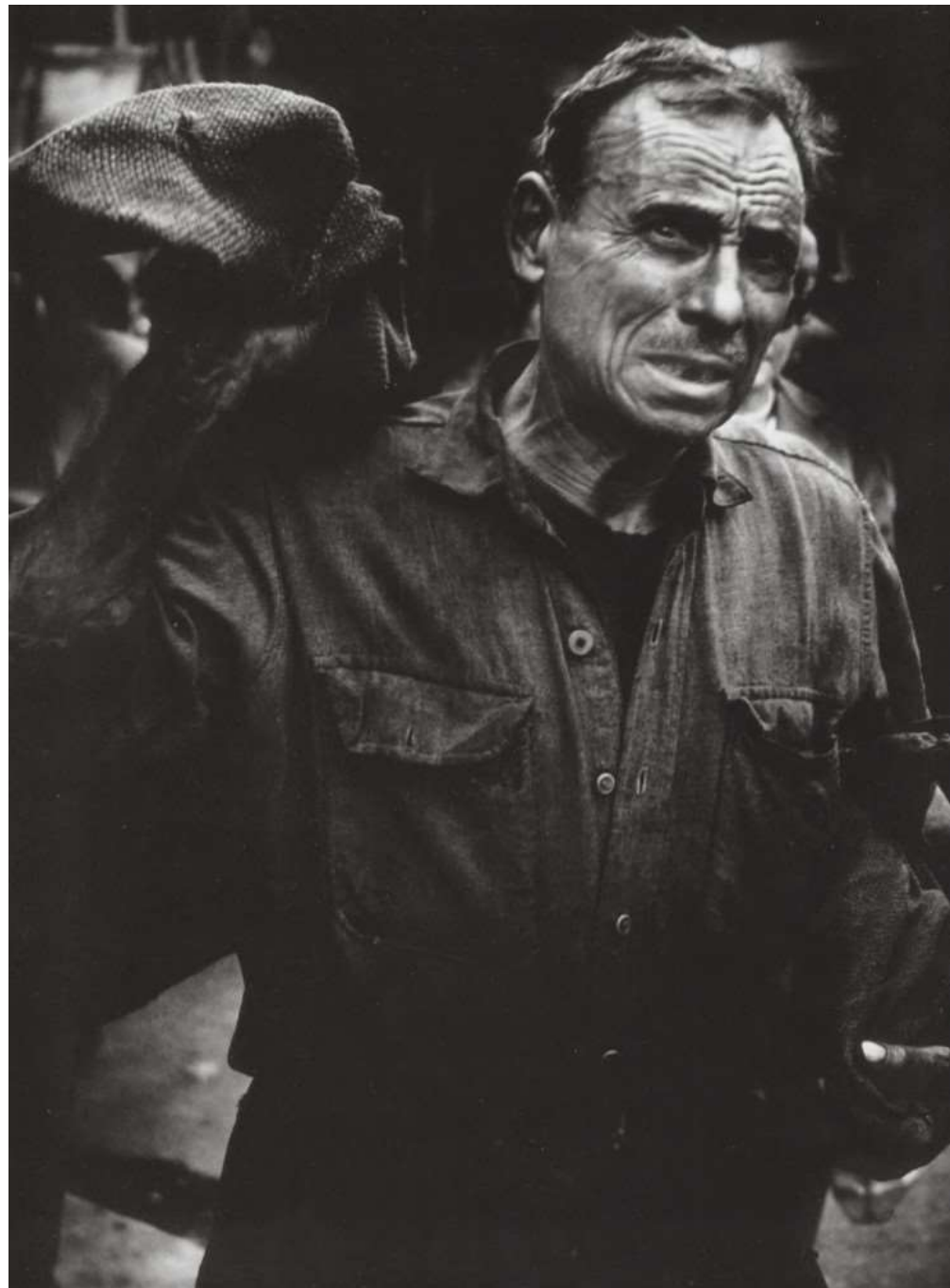

Σιδεράς, Αθήνα 1957

Βοσκός, Ήπειρος

Μεροκαματιάρης,
Γιάννενα 1970

Στο Παζάρι, 1962

Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Οίκος Τυφλών
Καλλιθέα

Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Κωφάλαλο παιδί

Παζάρι
Γρεβενά

Στο δρόμο για την Άρτα,
1962

Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Συλλογή ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ